

Spotřeba a rozpočet

Výukové materiály k finančnímu vzdělávání
dětí od 9 do 13 let

Registrační údaje

1. vydání, Hamburg 2022

Odpovědný subjekt: finlit foundation gGmbH
Steindamm 71, 20099 Hamburg, Německo
Telefon: +420 606 610 873
vzdelani@finlit.foundation
www.finlit.foundation

Koncept a realizace: Helliwood media & education im fjs e. V., Berlín, Německo

Dodavatelé obrázků: Název: shutterstock.com/ AShvets, p.3: Matthias Oertel, <https://www.matthiasoertel.de>; Graphics: shutterstock.com – zejména Macrovector a drumcheg

Obsah výukových materiálů je určen pouze pro potřeby škol a nesmí být používán pro komerční účely.

Upozornění: Všechny informace byly pečlivě prozkoumány a sestaveny. Neneseme žádnou odpovědnost za správnost a úplnost obsahu ani za jakékoli změny, které mohou mezitím nastat.

Vážení čtenáři,

jsme rádi, že jste se rozhodli seznámit se s našimi učebními materiály. Znamená to, že vnímáte naléhavost tématu finanční gramotnosti a otevíráte tím prostor pro komunikaci o penězích s dětmi a mladistvými.

Finanční rozhodnutí mohou mít velký vliv na naši budoucnost. Zejména nejisté časy ukazují, jak důležité je být finančně připraven na nepředvídatelné události. Finanční gramotnost je proto životně důležitou dovedností. OECD je o tom přesvědčena stejně jako my. Definují finanční gramotnost jako jednu ze šesti základních dovedností pro úspěšný život ve 21. století. A přesně tuto dovednost by si děti na celém světě měly osvojovat co nejdříve.

Mnoho mladých lidí kritizuje, že se o penězích a financování učí příliš málo nebo vůbec. Zlepšit tuto situaci bude vyžadovat čas a změny v přístupu ze strany rodičů, učitelů a mimoškolních partnerů. S vaší pomocí chceme dát každému dítěti šanci na finanční gramotnost a připravit ho na skutečná finanční rozhodnutí. Toto vzdělávání může probíhat ve škole, stejně jako při mimoškolních aktivitách.

Iniciativa ManoMoneta se zavázala podporovat finanční vzdělávání. Vyvinuli jsme koncept, který vám umožní směřovat děti k odpovědnému nakládání s penězi již od raného věku. Tento výukový program je primárně určen pro děti od devíti do třinácti let. S našimi materiály vás chceme inspirovat a ukázat vám konkrétní nápady na výuku, jak přistupovat k tématům peněz a financí způsobem blízkým každodennímu životu a provázaným s dalšími důležitými tématy a dovednostmi.

Nabídka zahrnuje náměty na výuku tématu každodenní spotřeby a její součástí je výukový plán, metodika, základní finanční pojmy a podklady pro přípravu materiálů k jednotlivým aktivitám.

Zahrnuje rovněž 10 znalostních karet, jež poskytují žákům vhled do finanční terminologie.

Téma finanční gramotnosti nám skutečně leží na srdci. Jsme přesvědčeni, že finanční vzdělávání je klíčem k výchově sebevědomých a odpovědných spotřebitelů. Pracujme společně, aby další generace byla dobře připravena na zodpovědné nakládání s penězi ve svém každodenním životě.

Váš ManoMoneta tým

Ekonomika každodenního života

Výuka finanční gramotnosti ve školách je sice již zavedenou praxí, ale kvalita mnohdy pokulhává. Děti musíme připravit na realitu, která je opravdu čeká.

Ekonomika domácnosti

Zdánlivě jednoduchý princip příjmů a výdajů představuje pro mnohé domácnosti velkou výzvu a stále a znovu vede k finančně nejistým situacím.

Podle posledních statistických dat je každá čtvrtá česká domácnost zatížena nějakým dluhem v podobě půjčky. V případě výpadku příjmů je pouhých 30 % domácností schopno žít ze svých úspor 3 měsíce a přitom neomezit svůj současný standard.

Výzva pro studenty spočívá v realistickém odhadu fixních měsíčních výdajů, jako jsou nájem, půjčky nebo pojistky, a rovněž variabilních nákladů každodenní spotřeby, jako je jídlo, oblečení atd. Cílem je vypočítat svůj dostupný rozpočet a dodržet ho. Spotřeba však může být velmi lákavá a díky finančním nabídkám také lehce dostupná. To, co se na první pohled může zdát atraktivní, však může být zcela klamné. Nápravu poskytuje stará dobrá rozpočtová kniha, která pomáhá vizualizovat osobní finanční situaci a lze ji spravovat prostřednictvím moderní aplikace. Úspěšné osobní financování však nespočívá pouze v dodržování rozpočtu. Důležité je rovněž nashromáždit úspory na větší nákupy nebo horší časy.

Děti by se měly učit zacházet s penězi hravou formou již od raného věku. Počínaje jejich prvním kapesným lze začít vytvářet návyky pro zodpovědné utrácení. Děti by se měly naučit chápat a uznávat hodnotu peněz, aby se dokázaly rozhodnout, za co se skutečně vyplatí utrácet. Ne všechny nákupy jsou totiž nutné nebo rozumné.

Výukové materiály

Pomocí sloupcového grafu žáci přemýšlí a diskutují o každodenních výdajích a porovnávají je se stanoveným rozpočtem. Důležitým aspektem tohoto úkolu je rozlišovat mezi přáními a potřebami. Pomocí karet s finančními pojmy, jako jsou banka, rozpočet, faktura, peníze, platební karta, spořicí účet a dluh, studenti pracují na získání potřebných znalostí.

Koncepce výuky pomáhá studentům získat základní dovednosti pro řešení ekonomických požadavků každodenního života.

Dovednosti

Studenti si osvojují finanční pojmy na téma Spotřeba a rozpočet. Na základě nově nabytých znalostí vytvářejí sloupcový graf pro znázornění výdajů. Základem pro jejich výpočty je předem stanovený rozpočet, přičemž fixní a variabilní výdaje jsou diskutovány a stanoveny přímo studenty.

Odborné a metodologické dovednosti

Žáci

- > se pomocí brainstormingu zamýšlí nad každodenními výdaji.
- > používají sloupcový graf pro vizualizaci výsledků.
- > chápou rozdíl mezi fixními a variabilními výdaji.

Aktivity a rozhodovací dovednosti

Žáci

- > z výdajových kartiček vytvoří sloupcový graf zobrazující výdaje v různých kategoriích.
- > propočítají výdaje v rámci rozpočtu.
- > zhodnotí své výdaje podle jejich nezbytnosti.

Dovednosti v sociální komunikaci

Žáci

- > diskutují nezbytnost výdajů a společně hledají kompromisy.
- > respektují a akceptují názory druhých.
- > prezentují své výsledky před třídou.

Osobnostní dovednosti

Žáci

- > se podílejí na plnění úkolu se zaměřením na jasně stanovený cíl.
- > se naučí, že zvažování příjmů a výdajů je základním prvkem při nakládání s penězi.
- > se učí jednat zodpovědně s ohledem na hodnoty.

Výukový plán

1. Úvod do tématu

Studenti uvádí, co potřebují a za co utrácejí peníze v běžném životě. Při rozřazování výdajů do kategorií kriticky zpochybňují důležitost různých výdajů a rozhodují, které jsou nezbytně nutné a které méně.

Tip: 1.1. Úvodní brainstorming | 15 min

Žáci rádi popouští uzdu své fantazii, takže oblíbený typ otázky je např.: „Co byste si koupili, kdybyste vyhráli 30 milionů korun?“

Během úvodních otázek k tématu povzbuzujeme žáky k odpovědím. Uplatňujeme přístup, že žádná odpověď není špatná: „Víte, co jsou to finance?“ „Dostáváte kapesné? Jak často?“ Poté směřujeme diskusi k tématu každodenních výdajů: „Za co každodenně utrácíte, abyste mohli normálně fungovat?“ (Nejen své kapesné, ale za co utrácíte jako rodina v rámci týdne, roku.) Odpovědi zapisujeme na tabuli. Dohlédněte, aby se mezi výdaji objevily i položky, jako jsou pojištění, daně apod.

Dotaz k zapsaným odpovědím na tabuli: „Zkuste popřemýšlet, které z těchto věcí opravdu potřebujeme k životu a které nejsou nutné a jen nám zpříjemňují život.“ Výdaje nezbytné pro přežití podtrháváme; na tabuli jich bude takto označena většina. Děti by si měly uvědomit množství nezbytných položek, za které rodina pravidelně vydává peníze.

Způsob práce: celá třída | **Metoda:** brainstorming

Doplňková aktivita - Roztřídění výdajů | 5 min

Tip:

Pro odlehčení můžeme položit dotaz na závěr: „Která je vaše nejoblíbenější kategorie?“

Jako přípravu na následující aktivitu „měsíční rozpočet“ si v této části hodiny můžete výdaje roztřídit do kategorií: „Pojďme si naše útraty trochu utřídit a dejme si je do jednotlivých kategorií.“ Kategorie píšeme na tabuli barevně a příslušné výdaje podtrháváme barvou odpovídající kategorie. Můžeme využít barvy kategorií z aktivity „sloupcový graf“ pro měsíční rozpočet, tzn. jídlo (červená), oblečení (žlutá), hygiena (zelená), volný čas/zábava (modrá), škola (oranžová), doprava, bydlení... Počítejte s časovým limitem 5 minut. Pokud budou žáci tápat, můžete jim pomoci s první kategorií a dál už zkoušejí sami. Vizualizaci aktivity naleznete v souboru "Pomůcky v hodině".

Doplňková aktivita - Rozbor výdajů | 5 min

Pokud chcete aktivitě s rozpočtem (sloupcový graf) věnovat více prostoru, případně celou dvouhodinovku, prozkoumejte podrobně jednu z kategorií. Projděte si možné výdaje, které by mohly vzniknout např. v kategorii „volný čas“. Kolik stojí návštěva kina, počítačová hra nebo sportovní oblečení? Zeptejte se žáků, zda uvedené příklady představují nutné výdaje, či nikoli, případně zda existují levnější alternativy. Upozorněte na fakt, že klíčovou roli často hraje otázka, zda si něco můžete dovolit, nebo ne. Zeptejte se žáků, co si myslí o

tématu dluhu. Upozorněte na to, že je možné si půjčit peníze za účelem velkých nákupů (hypotéka na bydlení, leasing na nákup vozu) či menších jednorázových výdajů (dovolená, nový mobil, Vánoce...). Důležitá je instituce, která peníze půjčuje (banka vs. nebankovní instituce) a důvod zadlužení (vlastní bydlení, auto zlepšují kvalitu vašeho života dlouhodobě, proti tomu mikropůjčka např. kvůli dovolené má jen okamžitý efekt).

Způsob práce: celá třída

2. Rozvoj znalostí

Pomocí vědomostních karet se žáci učí důležitou finanční terminologii. Aktivita Měsíční rozpočet s využitím sloupcového grafu jim pomáhá s analýzou nezbytných výdajů a věcí, bez kterých se mohou obejít. Žáci si určují priority podle svých individuálních potřeb v rámci daného rozpočtu.

2.1 Finanční terminologie | 20 min

Do skupinek (dle počtu ve třídě po 3 - 5 žácích) si vylosují kartu s finančním pojmem: banka, platební karta, sleva, půjčka/úvěr, dluh, peníze, faktura atd. Svůj termín žáci sdílí pouze ve své skupince, kde si jej nastudují a připraví si scénku pro ostatní. Finanční pojem v mluvené scénce nesmí zmínit, místo toho jen pípají (jako vypívávání neslušných výrazů). Ze scénky musí ostatní pochopit, o jaký termín z oblasti financí se jedná. Doporučujeme před losováním termínů žákům předvést, jak by scénky mohly vypadat. Ideálně předvádět na termínu bankomat (pokud není ve třídě asistent, lze scénku přehrát jako rozhovor po telefonu: voláte příteli o pomoc, kde je tu nejbližší „píp“, v krámě totiž neberou karty a musím si vybrat hotovost v „píp“).

Po každé prezentaci dáváme postupně termíny na tabuli a vždy se ujistíme, že všichni danému pojmu rozumí. Na konci této části se nám osvědčilo vysvětlit podobným způsobem pomocí scénky termín „rozpočet“, kterým si děti nejsou často jisté. Můžete využít nějakou ukázkou rozpočtu na papíře, kde je přehled příjmů a výdajů. Je vhodné zmínit, že rozpočty je dobré si dělat v rodině, ale na úrovni obcí a států či institucí, jako je škola, je to povinné ze zákona.

Způsob práce: skupinky | **Metoda/pomůcky:** prezentace/vědomostní karty

2.2 Tvorba měsíčního rozpočtu pomocí sloupcového grafu | 15 min

Studenti zůstávají ve svých skupinkách. Na začátku přečtete žákům kontext pro aktivitu. Následně dostane každá skupinka sloupcový graf (ideálně vytištěný na A3), kam budou vkládat své výdaje (kartičky s konkrétními položkami) za jeden měsíc. Celkový limit pro výdaje je 4 000 Kč. Výdaje (věci a služby) jsou barevně rozděleny do 5 různých kategorií (jídlo/pití, hygiena, oblečení, škola, zábava).

Tip:

Starší žáci (6. třída) můžete nechat vysvětlit termíny „debetní karta“ a „kreditní karta“. V takovém případě se ujistěte, že budou obě karty zařazeny do losování, aby žáci opravdu pochopili, jak se od sebe jejich využívání liší. U menších dětí zařadte pouze termín „platební karta“ s obecným vysvětlením.

Každá kartička má svou konkrétní hodnotu (školní jídelna 500 Kč, časopis 100 Kč...) a tomu odpovídající výšku (počet řádků), aby byla lehce viditelná nákladnost položky. Jeden řádek v tabulce i na kartičkách má hodnotu 100 Kč.

Děti si zvolí své měsíční výdaje a vloží je do příslušného sloupce (kategorie) nad sebe. Své výdaje sečtou a výsledek svého rozpočtu si napíšou na samostatný papír takto: „příjem“ minus „celkové výdaje“ rovná se „uspořené částka“ (např. $4\ 000 - 3\ 700 = 300$).

Pokud by žáci chtěli utrácet za něco, co není ve výběru výdajových kartiček, mohou využít tzv. libovolnou kartičku (šedivé barvy) v odpovídající hodnotě, dopsat si na ni svůj výdaj a zařadit do odpovídající kategorie.

Tip:

Zdůrazněte, že existují některé nezbytné náklady (např. jídlo), kterým se nelze vyhnout. Studenti se však mohou rozhodnout, zda zvolí levnější školní stravování, oběd z domova nebo svačiny z kiosku.

UPOZORNĚNÍ: Srozumitelnost vysvětlení u této aktivity hodně ušetří čas. Dětem může dělat problém hodnota řádku (100 Kč) a jeho projekce do hodnoty výdajů a následně celého rozpočtu. Pro využití libovolných kartiček je dobré uvést konkrétní příklad: děti je využívaly třeba na péči/stravu pro domácí mazlíčky. Pro výrobu sloupcového grafu lze dobře využít dvoustránku ze čtverečkového školního sešitu č. 4410, podlepit ji kartonem a na první řádky barevně zakreslit jednotlivé kategorie (1 sloupec = šířka 5 dílků). Pak stačí jen vytisknout barevné výdajové kartičky. Vizualizace provedení je dostupná v souboru "Pomůcky v hodině".

Kontext pro aktivitu

„Jste členem běžné české rodiny, kde rodiče za vaše potřeby pravidelně každý měsíc utratí kolem 4 000 Kč. Tento měsíc se ale rodiče rozhodli, že to bude jinak. Vyzkouší si, jak umíte zacházet s penězi. Dají vám do ruky „vaše“ 4 000 Kč, abyste si sami zkusili rozvrhnout své výdaje na celý následující měsíc dle vlastního uvážení.

O svých výdajích a potřebách si tedy budete rozhodovat sami. Dobře zvažujte, co je pro vás důležité a za co chcete utrácet. Budou vám 4 000 Kč stačit, abyste přežili? Zvládnete si něco ušetřit stranou?“

Způsob práce: skupinky | **Pomůcky:** sloupcový graf a výdajové kartičky

3. Procvičování a upevňování znalostí

Žáci prezentují své výsledky a zdůvodňují volbu svých výdajů. Uvažují o prioritách svých nákupů ve smyslu: potřebuji a přeji si. Hledají způsoby úspory či výdělků navíc.

3.1 Vyhodnocení měsíčního rozpočtu | 15 min

Prostřednictvím dotazů chceme zjistit, jak žáci při tvorbě svých rozpočtů uvažovali, a ukázat jim základní poučky tvorby rozpočtu. Otázky na všechny skupinky: „Za jakou kategorii jste utratili nejvíce? Za které položky utrácíte každý měsíc a které jsou nárazové dle potřeby? Využili jste libovolné karty pro vlastní položky?“ Pro odlehčení: „Bavilo vás utrácet?“ Skupiny jedna po druhé hlásí své výdaje a my zapisujeme přehled dle skupinek na tabuli. Postupně vidíme, které skupiny zvládly ušetřit a kolik. Na závěr si zdůrazníme klíčový vztah mezi „PŘÍJMY (< , > , =) VÝDAJE → ÚSPORA“ (napsáno na tabuli): „Jaké byste použili znaménko a vyjádřili tak vztah mezi příjmy a výdaji a proč?“ Žáci by si měli uvědomit důležitost a výhody finančních rezerv pro nenadálé situace (poruchy, nehody, nemoci, ztráty zaměstnání...) vyžadující mimořádné jednorázové výdaje. Vizualizace aktivity je dostupná v dokumentu "Pomůcky v hodině".

Způsob práce: celá třída | **Metoda/pomůcky:** prezentace, tabule/rozpočtové schéma

Doplňková aktivita - Prezentace rozpočtu | 15 min

Pokud chcete věnovat více času práci s rozpočtem, nechte skupinky prezentovat před třídou svůj rozpočet. (Kvůli kartičkám volně položeným na sloupcovém grafu zůstávají skupinky na svém místě, nejdou před tabuli. Jednotlivé výsledky se ale zapisují na tabuli.) Za tímto účelem své schéma podrobněji rozeberou pro ostatní. Těžištěm prezentace je výběr položek v jednotlivých kategoriích a důvody, které žáky k dané volbě vedly. Diskutovat by se mělo i o tom, kolik peněz dokázali žáci uspořít a jak je hodlají využít. Po prezentaci si nechte čas na otázky ze třídy.

3.2 Zdroje pro nepředvídané výdaje | 15 min

Aktivita je zaměřena na řešení nepředvídané situace v rámci rodinného rozpočtu. Zamýšlení se nad rodinnými příjmy a výdaji v kontextu nenadálé události.

Žáci pracují ve skupinkách (3 - 5členné). Poslechnou si, jakou situaci budou muset řešit; zároveň ukazujeme /promítáme foto mazlíčků (na upoutání pozornosti nejlépe fungují fotky roztomilých/rozzuřených mazlíčků z online či vlastních zdrojů). Žáci hledají, kde má rodina možnosti ušetřit, případně

kde sehnat peníze nad rámec pravidelných měsíčních příjmů. Zvláště pro menší děti toto může být poměrně svízelná aktivita. Proto si můžete připravit nápovědu v podobě kartiček (viz strana 19). Kdo bude chtít, může si za skupinku přijít vylosovat 1 - 2 nápovědy. Ve skupinkách si napíšete své nápady na papír. Pak postupně nasdílejte svá řešení s ostatními, kdy odpoví píšeme na tabuli. Závěrem zdůrazníme, že je dobré vědět, kde v rámci rodinného rozpočtu můžeme ušetřit či si extra přivydělat pro případ neočekávaných výdajů. Ještě lepší je ale mít ušetřené peníze stranou vždy po ruce, jakousi „železnou úsporu“, ze které můžeme ihned čerpat (běžný účet v bance). Děti často navrhnou půjčku jako rychlé řešení. Zde je potřeba zdůraznit, že rychlé půjčky v řádu desítek tisíc bývají často velmi drahé a zaplatíme za ně mnohem vyšší částku než si ve skutečnosti půjčíme! Takovéto předražené půjčky bývají jedním z obvyklých důvodů uvíznutí v dluhové pasti.

Kontext pro aktivitu

„Představte si, že váš pes Rex nebude mít zrovna dobrý den a pěkně prožene a pozlobí sousedovic kočku Fluffy, která má dlouhý a velmi vzácný rodokmen. Rex jí v zápalu boje vážně zraní tlapku. Soused musel za ošetření nechat u veterináře 20 000 Kč a teď chce peníze po vás, protože jste si měli Rexe lépe hlídat. Částku máte uhradit nejpozději do 3 měsíců. Bohužel, vaše rodina nemá tolik volných peněz k okamžitému výdaji. Musíte se společně dohodnout, jak se budete v následujících 3 měsících chovat, abyste dali dohromady většinu z požadovaných 20 tisíc.“

Způsob práce: skupinky, celá třída | **Metoda/pomůcky:** karty s nápovědou, tabule

Tip: 3.3. Rekapitulace a shrnutí - tajenka | 10 min

Křížovku promítněte/ nakreslete na tabuli/ předkreslete na velký papír a pověste. Pokud ve třídě není druhá dospělá osoba (třídní asistent či kolega učitel) na finální vyplňování tajenky, pošlou se za dveře 2 - 3 žáci, kteří budou hádat tajenku jako tým.

Rekapitulace finančních pojmů, kdy děti tvoří jejich definice. Žáci na tabuli vidí vyplněnou křížovku a mají vytvořit definice/otázky k jednotlivým pojmům, aby podle nich učitel/asistent vyluštili tajenku v identické prázdné křížovce. Společně vymyšlené otázky zapisuje jeden žák na papír. Pak dáme/promítneme na tabuli prázdnou křížovku a pozveme hadače do třídy. 7 vybraných žáků postupně čte hadači otázky pro vyplnění tabulky a zapisují jeho odpovědi.

Způsob práce: celá třída | **Metoda/pomůcky:** tajenka, tabule

Doplňková aktivita - Zpětná vazba | 5 min

Na úplný závěr, když vyšetříte čas, můžete od žáků získat zpětnou vazbu:

- Jak se vám hodina líbila? (zkušenost, pocity)
- Co jste se naučili? (poznatky, fakta)
- Jak své poznatky využijete? (kde, jak, s kým)

Plán 90minutové hodiny zaměřené na práci s rozpočtem

Kromě plánu zaměřeného na Spotřebu a rozpočet lze z výše uvedených aktivit a doplňkových aktivit sestavit dvouhodinovku soustředující se na práci s rozpočtem. Viz plán hodiny níže. Ostatní aktivity „Zdroje pro nepředvídané výdaje“ a „Tajenku“ můžete využít pro další hodinu finanční gramotnosti či je zadat za DÚ.

Úvodní brainstorming - otázky | 15 min

Roztřídění výdajů | 5 min

Rozbor výdajů | 5 min

Finanční terminologie | 20 min

Aktivita měsíční rozpočet - tvorba sloupcového grafu | 15 min

Prezentace rozpočtu | 15 min

Zpětná vazba | 5 min

Spotřeba & rozpočet

Čas	Obsah	Způsob práce	Metoda/pomůcky
15 min	1.1 Úvodní otázky do tématu financí a brainstorming. Motivační otázky; přehled každodenních výdajů jako výstup brainstormingu	celá třída	tabule
20 min	2.1 Rozvoj znalostí Osvojování finanční terminologie	skupinky	hraní scénky/ vědomostní karty
15 min	2.2 Tvorba měsíčního rozpočtu Uspořádání výdajů pomocí sloupcového grafu	skupinky, celá třída	sloupcový graf a výdajové kartičky, tabule
15 min	3.1 Procvičování znalostí a rekapitulace Vyhodnocení sestavených rozpočtů	celá třída	sdílení informací/ rozpočtové schéma, tabule
15 min	3.2. Řešení nenadálých finančních situací Způsoby snižování výdajů/extra příjmů	skupinky, celá třída	karty s nápovědou, tabule
10 min	3.3. Rekapitulace a shrnutí Definice finančních pojmů pro křížovku	celá třída	křížovka, tabule

Pomůcka pro měsíční rozpočet

Jak si připravit pomůcky pro aktivitu Měsíční rozpočet:

1

Pro sloupcový graf využijte dvoustránku ze čtverečkovaného sešitu 4410. Podlepte ji o něco větším kartonem (tzn. větší než A3). Vnitřní přehyb dvoustrany a její okraje přelepte průhlednou izolepou.

2

Graf orientujte na výšku, využijte předtištěné svislé linky a vyznačte 5 sloupců o šířce 5 čtverečků (= 5 cm) a výšce alespoň 30 čtverečků. První celý řádek každého sloupce dole vybarvěte příslušnou barvou výdajové kategorie: červená = jídlo/pití, žlutá = oblečení, zelená = hygiena, modrá = zábava a oranžová = škola. Do barevného řádku vpište název dané kategorie.

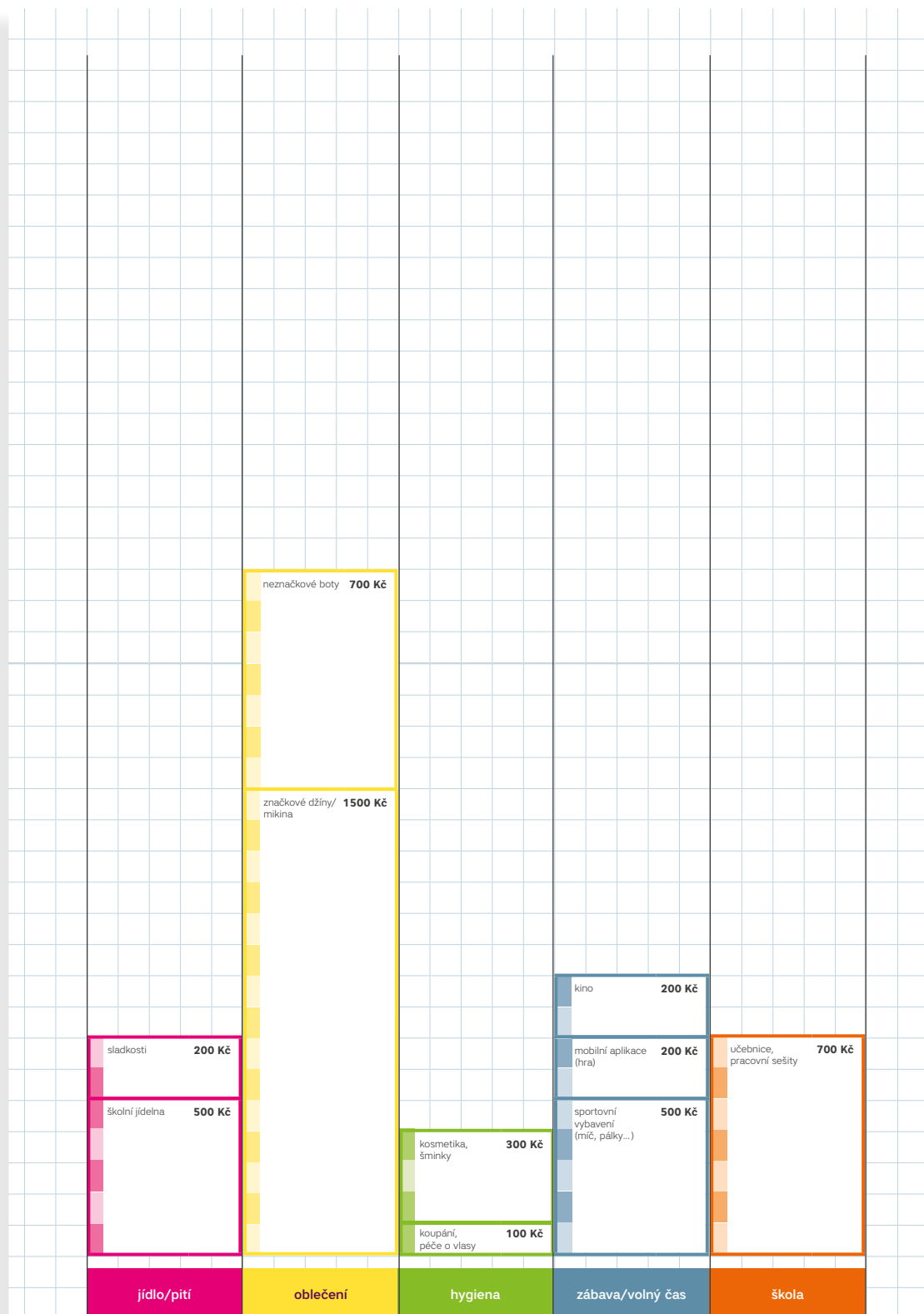
3

Vytiskněte na tvrdší papír všechny výdajové kartičky ze stránek 15 až 18 tohoto sešitu a vystříhněte je. Na ně si žáci mohou dle potřeby dopisovat vlastní výdaje, které jim na předtištěných kartičkách chybí.

4

Po doplnění svých výdajů do kategorií (sloupců) na grafu si žáci napíšou své celkové výdaje na samostatný papír. Od nich odečtou příjmy = 4 000 Kč a podtrhnou si výsledek = úspora.

Příklad sloupcového grafu

Výdajové kartičky pro měsíční rozpočet

Vytiskněte si všechny výdajové kartičky ze stránky 15 až 18 na tvrdší papír, aby odolaly opakovanému používání, a vystříhnete je. Pro každý sloupcový graf (tedy každou skupinku) potřebujete jednu celou sadu kartiček. Tzv. „libovolné kartičky“ (šedě orámované) bude potřeba vytisknout navíc, pokud je děti časem popíší svými nápady na dodatečné výdaje.

školní jídelna	500 Kč

svačina ze stánku	800 Kč

svačiny z domova	400 Kč

obědy z domova	400 Kč

nápoje	300 Kč

sladkosti	200 Kč

fastfood 1500 Kč	měsíční jízdné (vlak,bus) 300 Kč	sportovní vybavení (míč, pálky...) 500 Kč
	učebnice, pracovní sešity 700 Kč	kroužky 700 Kč
	papírnictví 100 Kč	značkové tričko 500 Kč
	školní výlet 100 Kč	neznačkové tričko 100 Kč
	měsíční tarif na mobil 300 Kč	komiks/časopis 100 Kč
kosmetika, šminky 300 Kč	předplacená karta do mobilu 200 Kč	
péče o zuby 100 Kč	kniha 200 Kč	
koupání, péče o vlasy 100 Kč		

značkové boty **1300 Kč**

neznačkové boty **700 Kč**

značkové džíny/
mikina **1500 Kč**

neznačkové/
secondhand
džíny/mikina **400 Kč**

učitel hudby **1200 Kč**

hračky **200 Kč**

mobilní aplikace
(hra) **200 Kč**

kino **200 Kč**

tématické
kartičky **100 Kč**

hudební stream
(Spotify) **100 Kč**

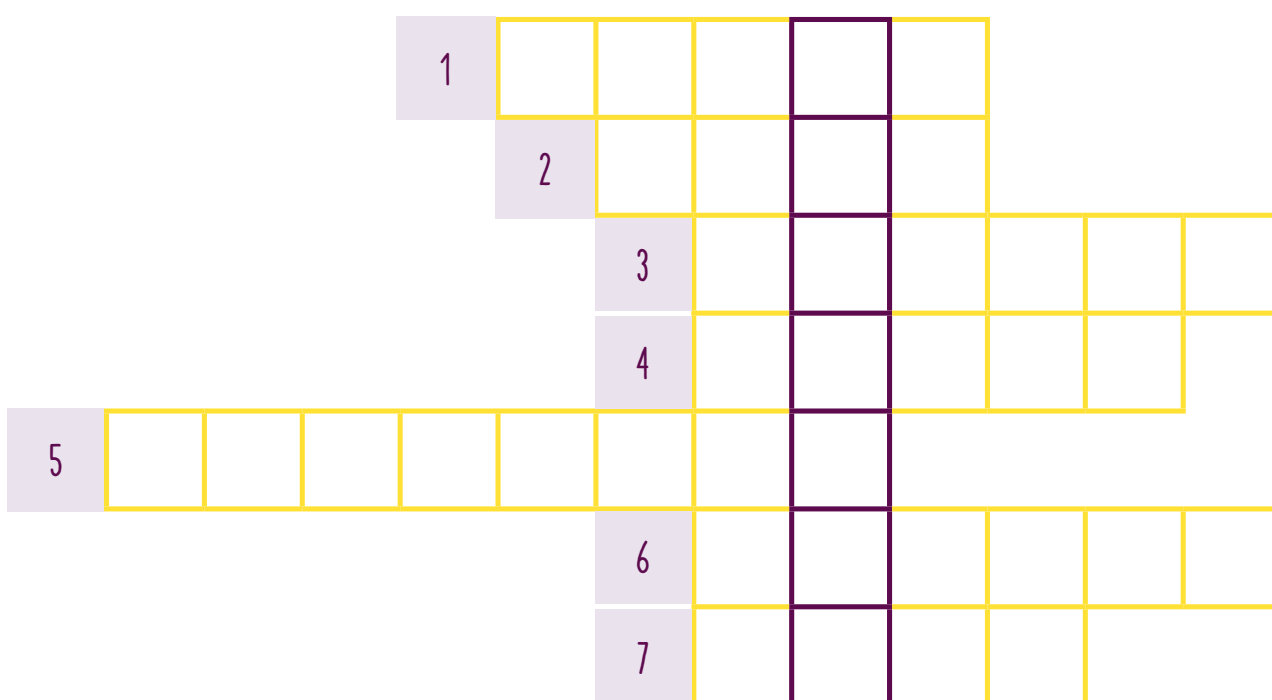
Kartičky s nápovědou pro aktivitu Nepředvídané výdaje

Pro žáky bylo obtížné navrhnout reálné možnosti úspory, proto byly vytvořeny kartičky s nápovědou, které mají žákům při této aktivitě pomoci. Každá skupinka má tak možnost využít nápovědy. Do volných kartiček si můžete napsat vlastní nápady na úsporu.

<p>knihovna X knihkupectví</p>	<p>na výletě jíme v restauraci/fast foodu X svačina z domova</p>	<p>MHD/sdílená doprava do školy X jízda autem</p>
<p>pečeme doma X cukrárna</p>	<p>nákupy v second handu/swap akce X nové oblečení</p>	<p>Jak nakupovat potraviny? (jen podle seznamu, ne hladoví, hlídejte si slevy)</p>
<p>kupovat dětskou kosmetiku a drogerii (stejně účinná, levnější a méně chemikálií)</p>	<p>nakupovat pítí X voda z kohoutku</p>	<p>věrnostní programy a slevy</p>
<p>prodej věcí na online bazarech</p>	<p>brigády a příležitostné práce</p>	<p>udělejte si přehled rodinných financí = rozpočet</p>
<p>_____</p> <p>_____</p>	<p>_____</p> <p>_____</p>	<p>_____</p> <p>_____</p>

Tajenka - rekapitulace finančních pojmů

Ke každému pojmu v tajence vymyslete jasnou definici/vysvětlení. Tyto definice si запиšte na papír a postupně přečtete vašemu „hadači“/ „hadačům“, aby podle nich doplnil/i tajenku.

Doplňující informace pro učitele

Dluhy provázejí lidstvo již od začátku naší civilizace a staly se běžnou součástí našich životů. Důvodů zadlužování je mnoho a často bývají velmi neuvážené: splnit si sen nebo si zvednout svůj sociální status. Nejčastějším důvodem problémového zadlužování je nedostatečná finanční gramotnost.

Spotřeba a dluhy

Jsme konzumní společnost, která si chce užívat každý den. Nikdy předtím nebylo utrácení tak snadné jako dnes. Je potřeba být velmi obezřetný před nejrůznějšími finančními produkty na trhu, jako jsou: nabídky s nulovým financováním, kup teď a zaplat' později, pohodlný nákup na splátky, výhodné půjčky nebo akční ceny. Dělají totiž dojem, že dokonce i velmi drahé spotřební zboží je lehce dostupné.

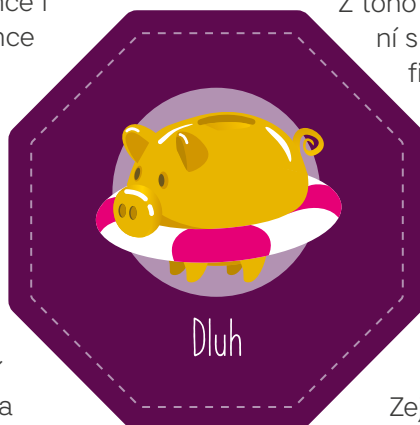
Zadlužování je dnes naprosto běžnou věcí a umožňuje nám rychle se rozhodovat o svých nákupech. Nemusíme dlouho šetřit a otáčet každou korunu, až si budeme moci dovolit koupit to, co chceme. Dluh v zásadě není špatná věc, ale musí být čerpán z rozumných důvodů a musíme si pořádně spočítat, že na své finanční závazky stačíme. Protože ve chvíli, kdy nejsme schopni splácet své účty a hrozí, že nebudeme moci hradit své životní náklady, to začne být problém. V takovém případě mluvíme o předluženosti, která může v nejhorším případě skončit osobním bankrotem.

Příčiny předlužení

Nadměrná spotřeba je jedním z hlavních důvodů, které vedou k finančním potížím. Nelze rovněž přehlížet vnější a nepředvídatelné okolnosti. Ztráta zaměstnání vedoucí k nezaměstnanosti je nejčastějším důvodem osobního bankrotu.

Kromě nezaměstnanosti nebo rány osudu mohou předluženost do značné míry ovlivnit také další faktory, jako jsou:

- nemoc, závislost, nehoda
- rozchod, rozvod, smrt
- neúspěšné podnikání

Z toho vyplývá, že zodpovědné nakládání s rozpočtem samo o sobě nemůže finančním potížím vždy zabránit.

Při sestavování rozpočtu se snažíme náš vlastní rozpočet nepřetěžovat a tvořit si finanční rezervu čili finanční polštář.

Abychom předešli zbytečně vysokým výdajům na půjčky či nákupy na splátky, je třeba každou investici dobře zvážit.

Zejména mladí lidé do 30 let mohou rychle ztratit přehled o financování chytrých telefonů, aut a cestování. I zdánlivě „výhodné“ nabídky je třeba vnímat s rezervou. Navíc mezi mladými lidmi může být silná touha po nezávislosti; mnozí sní o vlastním domě a automobilu.

Raná finanční gramotnost

Hodnota peněz nebo spotřebního zboží bývá pro děti velmi abstraktní. Je proto velmi důležité učit je zodpovědně utrácet, například formou hry. Vedle domova přispívá k socializaci dětí nejvíce škola. V rámci vzdělávání lze tedy významně ovlivnit to, jak si děti osvojí dovednosti související s penězi a jejich nakládáním.

Zadlužení domácností

V kupní síle a struktuře výdajů českých domácností existují značné rozdíly. Největší položky (až 45 %) tvoří výdaje za bydlení a jídlo. Nejchudší domácnosti ale utratí za bydlení a potraviny více jak polovinu svých příjmů. Bydlení je také nejčastější důvod, proč se lidé zadlužují: hypoteční nebo jiný úvěr na hlavní bydlení má 16,8 % domácností a jakoukoli jinou půjčku 13,5 % domácností. (zdroj ČSÚ 2020)

Kalkulace rozpočtu

Příjmy a výdaje státu jsou sestavovány v rámci ročního rozpočtu. Firmy pracují s rozpočtem a počítají očekávané výnosy a odhadované výdaje. Svůj rozpočet sestavují rovněž instituce a spolky. Živnostníci nebo začínající podnikatelé si také musí sestavit rozpočtový plán, aby věděli, co si mohou dovolit a zda budou schopni pokrýt své náklady a udržet si své živobytí.

Všechna tato opatření slouží stejnému účelu: mít spolehlivý odhad příjmů a výdajů a získat reálný přehled svých financí. Na první pohled to může vypadat jednoduše, ale zejména začínající OSVČ a podnikatelé často podcení své náklady a naopak nadhodnotí očekávané příjmy.

Finanční plánování

Základem pro ekonomické plánování domácností je většinou příjem sestávající ze mzdy, případně dalších položek, jakými jsou státní dávky, penze a částky plynoucí ze životního pojištění či příjmy z úroků a nájemného. Všechny zdroje příjmů lze zahrnout do rozpočtového plánu. Proti příjmům stojí na druhé straně fixní výdaje, které domácnost každý měsíc vynakládá: nájem, pojištění, auto a další opakující se platby. Kromě toho existují roční nebo půlroční náklady, které se rozpočítávají a rozkládají do celého roku.

To, co po odečtení měsíčních výdajů od měsíčních příjmů zbývá, je k dispozici na tzv. variabilní výdaje, jakými mohou být např. volnočasové aktivity, či na úspory nebo rezervy pro nepředvídatelné výdaje (opravy, výpadky příjmů v nemoci, nehody aj.).

Úspora peněz

Klasickým úskalím finančního plánování jsou neočekávané náklady, jako je rozbitá pračka nebo výdaje za energie, ale také špatný odhad variabilních výdajů. Náklady na vytápění, elektřinu nebo plyn se účtují až na konci roku, a proto mohou být často nemilým překvapením. Je vhodné plánovat a počítat s finančními rezervami, abyste nebyli zavaleni nečekanými náklady.

